

Komentář Odborného panelu

3. 2. Clinical Medicine

Komentář vypracoval: Prof. MUDr. Anna Šedivá, DSc.

Datum zpracování: 12.7..2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor, k relevanci využití analyzované databáze, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Tato oborová bibliometrická zpráva za obor Klinická medicína je podávána podruhé, naposledy jsme prováděli oborové hodnocení v roce 2018. V letošním roce máme tedy výhodu možného srovnání s minulým počátečním pohledem, a zároveň jsou k dispozici podkladová data jak za rok 2016, tak nově i za 2017, je tedy možné alespoň částečně hodnotit určitý trend.

Obecně k relevanci bibliometrie v oboru Klinická medicína nelze než zdůraznit, že se jedná o velmi důležitou aktivitu, které umožní přehled o oboru v České republice a může dát strategické podklady pro směřování podpory na správná místa.

Obor Klinická medicína je mimořádně široký, v podkladech k hodnotící zprávě uvádí své výsledky v této kategorii přes 70 subjektů (výzkumných organizací), z nichž ovšem jen menší část pracuje přímo v daném oboru, další organizace jsou spolupracující a přispívající. Počet a diverzita všech subjektů, které poskytují podklady pro hodnocení, ztěžuje celkový pohled a přináší určité nesnáze na hodnocení oboru jako celku. Toto je zvláště obtížné v situaci, kdy je zatím toto hodnocení spíše akademickým úkolem a stále není zcela jasné, za jakým účelem se provádí, neboť postupy dle Metodiky 2017+ nejsou plně implementovány do hodnocení výzkumných organizací v praxi. Současné hodnocení je také pouze jedním z plánovaných pilířů komplexního hodnocení, a navíc se stále neodráží ve výši či formě státní podpory vědy.

Dalším relativně matoucím bodem je, a to obzvláště v oboru Klinická medicína, systém vykazování především ve velkých univerzitních nemocnicích, kde se výsledky objevují jak pod příslušnou Univerzitou, tak pod příslušnou Fakultní nemocnicí. V podkladech jsou až zarážející rozdíly, například 2 nejúspěšnější fakultní nemocnice, Všeobecná fakultní nemocnice a Fakultní nemocnice v Motole, vykazují výsledky velmi odlišně – VFN vyazuje pouze 14 výsledků samostatně, zatímco 226 výsledků spolu s UK, zatímco Fakultní nemocnice v Motole 310 výsledků samostatně jako FNM, a 11 spolu s UK. Dvojité vykazování přes univerzitu i nemocnici je v případě Fakultních nemocnic nutností, výsledky jsou kombinací zdravotnické činnosti pokryté fakultními nemocnicemi (lékařské fakulty nemohou vykazovat data pacientů) a vědecko-výzkumné činnosti lékařských fakult a zmíněných fakultních nemocnic, nicméně pravidla by se měla vyjasnit tak, aby posléze nedocházelo ke zkreslení výsledků hlavně v případech excelentních subjektů, kde vystupuje

Univerzita Karlova i obě zmíněné nemocnice. Týká se to samozřejmě i dalších subjektů. (Pozn.: sjednocení výsledků bude možné až po případném vzniku Univerzitních nemocnic.)

Samotné hodnocení, které zavádí 1. decil a 4 kvartily, což odráží kvalitu publikací, je velkým pokrokem v klasickém hodnocení publikační aktivity, na kterou jsme byli dosud zvyklí. Je ale třeba taktéž zohlednit velmi rychlý pohyb v této oblasti, který začíná být výrazně zkreslen systémem publikování v režimu „Open access“. Tento systém začíná být podmínkou hlavně mezinárodních grantových agentur, v praxi ale spíše než kvalitu vědeckých výsledků odráží finanční možnosti organizací, což zkresluje nejenom hodnocení národních subjektů, ale i podklady z mezinárodních databází, které slouží k porovnání naší výkonnosti. Současný systém je zvláštním způsobem hybridní, kdy vedle sebe existují plně „open access“ časopisy vedle klasických časopisů závislých na předplatném. Kromě hodnocení vědy působí celý systém i problémy finanční, kdy nejenom že je nutné platit významným publikačním agenturám opravdu vysoké předplatné, ale navíc strmě rostou náklady na „open access“ platby za jednotlivé články. Vzhledem k tomu, že hodnocení Metodikou 2017+ by mělo sloužit jako podklad k financování výzkumu v daných organizacích, je třeba se k finanční stránce „open access“ postavit.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí a zvláště k EU15.

Výsledky daného oboru Klinická medicína jsou ve srovnání s mezinárodním prostředím a zvláště k EU15 dobré, a navíc překvapivě stabilní ve srovnání s předchozím hodnoceným rokem (2016). V prvním decilu i kvartilu si vedeme srovnatelně s EU15 a výrazně lépe než je světový průměr. V oblasti průměrných publikací ve 2. a 3. kvartilu máme méně výstupů, a bohužel stále máme výrazně více podprůměrných výsledků hodnocených v kvartilu 4, a to beze změny či zlepšení od roku 2016 do roku 2017. Lze se domnívat, že tento stabilní stav odráží dlouhodobé trendy v národním výkonu. Podle ukazatelů je Klinická medicína v určitém významném výseku (okolo 40 %) v oblasti výzkumu na výborné úrovni, ale v celkovém průřezu se spíše blíží průměru. Vynikající výsledky v prvním decilu a kvartilu dále ztrácejí na atraktivnosti v tom, že většinou nejsou taženy národními výzkumnými skupinami, viz též komentáře níže k dalším bodům.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Podle statistických ukazatelů je úroveň excelence v oboru Klinická medicína výborná, přes 40 % výsledků se řadí do 1. kvartilu, z toho přes polovinu dokonce do prvního decilu. Konkrétní pohled na dané výstupy však již není tak optimistický, neboť z velké části tyto velmi významné vědecké výstupy odrážejí práci mezinárodních kolektivů, kde je mnohdy česká účast skryta dokonce pouze pod hromadným názvem přispívající vědecké skupiny či aktivity, které spojily síly v mezinárodních studiích a spolupracích. Platí to i pro organizace, které jsou specificky vyjmenovány v tabulkách podkladové zprávy jako nositelé excelentních výsledků. Jedná se o univerzitní celky, Univerzitu Karlovu, Masarykovu univerzitu a Univerzitu Palackého v Olomouci. Tato univerzitní pracoviště potom doplňují největší a nejvýznamnější fakultní nemocnice, Všeobecná fakultní nemocnice, Fakultní nemocnice v Motole, následovány Fakultními nemocnicemi v Brně i u sv. Anny, v menší míře se objevuje i Fakultní nemocnice v Hradci Králové a v Ostravě. V prioritní tabulce jsou ještě specializované ústavy, IKEM a Revmatologický ústav. Z dlouhodobého pohledu se jedná o organizace stabilně podávající vysoký výkon, současné statistiky velmi dobře odpovídají i minulým statistikám dle tak zvaného „kafemlejnku“.

Při velmi detailním pohledu v dlouhém seznamu mezinárodních publikací z těchto pracovišť probleskují výstupy, kde je první či poslední autor z mateřského pracoviště. Toto jsou nejvýznamnější výsledky vědecké činnosti v oboru Klinická medicína, jedná se o vedoucí kolektivů, kteří sami budují a tvoří výzkumné projekty a je na zvážení, zda by nebylo vhodné takové výstupy specificky v rámci Metodiky 2017+ vyhodnotit a ocenit bonusem v rámci Institucionální podpory, neboť tyto kolektivy jsou nejvýznamnějším potencionálem oboru Klinická medicína do budoucna. Vybudování vědeckého týmu, který by byl v rámci mezinárodního srovnání konkurenceschopný, je tvrdá a dlouhodobá práce, a nelze očekávat, že by se další podobné týmy rychle objevily. Je tedy třeba odhalit a stimulovat současně, k čemuž právě může stávající Metodika 2017+ významně přispět.

IV.

Odborný komentář stručně shrnující poznatky o úrovni daného oboru v ČR.

Celkově lze shrnout, že obor Klinická medicína v ČR je na velmi dobré úrovni, což se odráží v prezentovaných výsledcích. Celková statistika vykazuje ve srovnání se světem velmi dobré výstupy, které jsou nicméně na druhé straně poněkud oslabeny stále přetrvávajícím segmentem výstupů hodnocených ve 4. kvartilu, který je početně výrazně nadprůměrný ve srovnání s EU15 a se světovými daty. Pozornost zaslouží dvě zásadní oblasti – ze sumy excelentních výsledků je nutné vybrat a výrazněji podpořit aktivní kolektivy a týmy, které jsou tvůrčí silou výzkumu v ČR, vedou samostatné výzkumné týmy a jsou i vedoucími mezinárodních aktivit. V podpoře výzkumu je důležité odlišit tyto tvořivé skupiny od dalších, které sice vykazují statisticky významné výsledky, ale pouze připsáním do mezinárodních autorských kolektivů. Dále je vhodné soustavným tlakem motivovat stále významnou skupinu s výstupy ve 4. kvartilu ke kvalitativnímu posunu do vyšších kategorií. Velmi ožehavým tématem je celá oblast „open access“ publikování, která zkresluje kvalitu výstupů svou tendencí upřednostnit finanční zisk plynoucí z platby za „open access“ články často na úkor jejich kvality. Téma je závažné a nenabízí jednoduchá řešení zvláště v omezeném národním rámci, nicméně je třeba se stále orientovat v problematice a koordinovat národní strategie s EU15 i s světem.

V.

Odborný komentář vyjadřující se k významu analýz typu autorství ve vazbě na daný obor (kolektiv autorů 30+, reprint autor, mezinárodní spolupráce).

Tabulky ukazující statistiky výstupů z hlediska mezinárodní spolupráce a z hlediska počtu autorů jsou velmi vypovídající. Mezinárodní spolupráce je v 1. decilu a kvartilu velmi významná, přesahuje 95 % a postupně s klesající kvalitou časopisů významně klesá. Je odrazem již výše popsaného trendu, kdy se naše výzkumné týmy více či (spíše) méně podílejí na mezinárodních významných studiích. Ve 4. kvartilu je tato spolupráce významně nejmenší, což je zcela očekávatelné, v této oblasti se jedná hlavně o publikace národních kolektivů, menší a dílčí práce, které nedosahují mezinárodní excelence. Je samozřejmé, že některé okruhy zkoumání mohou mít spíše národní charakter, nicméně je zřejmé, že by bylo žádoucí posunout se ze 4. kvartilu výše, což implicitně předpokládá kvalitu výstupu na mezinárodní úrovni, obvykle spojenou s mezinárodní spoluprací.

Podíl článků s více než 30 autory je opět podle očekávání nejvyšší v 1. decilu či kvartilu, dále klesá. Podíl 15 %, resp. 11 % článků v 1. decilu a kvartilu je ale rozumný, odráží účast v nejrozsáhlejších mezinárodních studiích, která je taktéž důležitá pro zapojení do mezinárodních struktur a zviditelnění ČR. I tato statistika ukazuje významnou dělicí čáru mezi 1. kvartilem a dalšími kategoriemi 2., 3. a 4. kvartilu, kdy podíl velkých článků rapidně klesá a dosahuje pouze 1 - 2 %.

VI.

Odborný komentář vyjadřující se k významu a závěrům doplňkových analýz a informací pro obor (vyžádané analýzy na úroveň WoS Category, odděleně zasílané referenční údaje o velikosti VO)

V rámci překryvů ve vykazování výsledků ve WoS kategorii 3. Health and Medical Sciences jsme si vyžádali podklady kategorie 3.1 Basic Medicine. Jak jsme předpokládali, překryv těchto 2 kategorií, 3.1 Basic Medicine a 3.2 Clinical Medicine je značný, až do té míry, že se nedá rozlišit povaha zařazených výsledků. V Basic Medicine je paradoxně zařazena celá oblast Clinical Psychology, a potom celé obory, které pokrývají jak základní, tak klinickou část, jako je například Imunologie. Velmi nelogicky jsou potom v Basic Medicine zařazeny články, které se zabývají například doporučenými postupy pro léčbu alergické rýmy či astmatu (*Asthma management: A new phenotype-based approach using presence of eosinophilia and allergy, Allergic Rhinitis and its Impact on Asthma (ARIA) guidelines*), což je jasně klinická problematika. Takových příkladů je v této kategorii celá řada, ne-li většina. V celkovém srovnání se světem vychází Česká republika v kategorii Basic Medicine hůře než v Clinical Medicine, což bude odrážet právě poněkud nejasné zařazení výstupů do dané kategorie. Domníváme se, že je nutné na tento aspekt upozornit hlavně pro poskytovatele podpory pro výzkum v oblasti zdravotnictví, aby nedošlo ke zkreslení výsledků výzkumných organizací v tomto segmentu, zvláště významných fakultních nemocnic, na kterých zdravotnický výzkum stojí.

VII. (doplňěk pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu)

Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD.

[vložit]